GÂNDIREA

LITERATURA IMPOTRIVA NEAMULUI

DE

RADU GYR

In zilele tragice ale capitulării Franței, bătrânul mareșal Pétain spunea: „Dezastrul nostru se datorește nu atât lipsei de pregătire militară, cât, mai ales, gravei deficiențe sufletești a societății franceze de după marele război".

Intr'adevăr, Franța, ca și alte țări ieșite victorioase acum douăzeci și patru de ani, s'a cufundat într'un climat de dulce lâncezeală, într'o somnolență morală ce elimina energiile majore și spiritul dinamic, disciplinat, colectiv, dar care cultiva, în schimb, superficialitatea, divertismentul frivol, pasivitatea, toleranța vinovată față de orice acțiune dizolvantă.

Pe un astfel de teren sufletesc bolnav, ros, lent, de ape subterane, nu se putea ivi decât o vegetație impură: negativismul, anarhia, defetismul.

La pregătirea catastrofei franceze — căci, în realitate, a fost o satanică organizare negativă, an de an, zi de zi, ceas de ceas, de la sfârșitul războiului trecut și până în vara anului 1940 — n'au lucrat, sub trândava privire tolerantă a societății, numai vermina politicianistă, numai elementele dizolvante anti-morale, anti-naționale sau anti-militariste. Paralel cu toate acestea, s'a desfășurat una din cele mai primejdioase ofensive, cu invazii rapide, cu efecte precise. Ofensiva unei literaturi asasine, care și-a strecurat virusul în celulele sufletești ale societății franceze, atât de anemiată și atât de susceptibilă de contaminare.

O literatură, care, fie că s'a adăpostit sub etichete sociale, simulând spiritul larg, generos, și s'a intitulat: *pacifistă, umanitaristă, internațională,* — fie că s'a ascuns sub elegante formule estetice: *suprarealism, constructivism, hermetism,* — fie că a arborat panașul frondar și s'a numit, ostentativ, *avangardism,* — n'a fost, în fond, decât o literatură negativă, defetistă, distructivă, o literatură care a hipnotizat sufletele palide, a îmbolnăvit o societate și a otrăvit înseși rădăcinile existenței unui Stat.

Acestei literaturi nu i se poate aduce, cel puțin, scuza unei valori estetice durabile. Dela Barbusse la André Breton, la Louis Aragon, la eseistica socială a lui Léon Blum sau la obsesiile sexuale ale unui J. Kessel, totul n'a fost decât mediocritate sub raport artistic, în timp ce, pe plan social și național, evolua unul din cele mai grave procese toxice.

Inceputurile unei astfel de literaturi negative și dizolvante pot fi identificate încă din 1916, când Franța se afla în plin război și când spiritul defetist se întâlnea, prin cafenelele și saloanele pariziene, cu dialectica pacifistă și umanitaristă.

Deprimantul „Le Feu" al lui Henri Barbusse apăruse, de curând, cu o forță de contagiune uluitoare, stârnind, după el, o serie de publicații unde, în prada unui ilu-

zionism facil, scriitori mediocri halucinau republici internaționale și paradisuri pacifiste. Temperamente clorotice, amețite de hasișul tuturor ideologiilor artificiale, mistificau o literatură în care ideea de patrie era anulată, iar valorile morale și etnice erau negate. In vecinătatea lui Barbusse umanitariza, cu perfide flexiuni melodice ivite de sub peniță, Romain Rolland și însuși faimosul Anatole France se clătina, momit, cu ușurință, de aburul roz al raiurilor cu înveninată vegetație.

Henri Guilbeaux călătorea, ca propagandist al aceluiaș paradis, la Geneva, în timp ce, la Paris, pe mesele unei cafenele periferice, Trotzki, fugit din Rusia, își vocifera discursurile anarhice, acoperite de admirația evreilor pripășiți în capitala Franței și de aplauzele boemilor ratați sau ale imberbilor cu aspirații literare.

La rândul lor, mai multe „cercuri" și „saloane" artistice alimentau, cu ședințele lor, opera de disoluție, făcând din defetism un nou ileal estetic și din negativism o nouă technică poetică. Vom cita, în treacăt, salonul d-nei Ménard-Dorian, — unde frenezia maladivă a unui grup de iudei extropiați sufletește, de ruși revoluționari și de scriitori hrăniți cu stupefiante, închega „Liga drepturilor omului", — salonul „pacifist" al contesei Greffulhe — unde triumfau ideile lui Painlevé — și salonul „exotic" al americanei Nathalie Clifford-Barney, naufragiată la Paris, salon ce se vroia reprezentant al unei supreme eleganțe estetice și cultiva, deopotrivă, discuțiile antirăzboinice, cubismul artiștilor plastici și dialectica minoră a discipolilor lui Barbusse și a sateliților lui Romain Rolland.

Campania literaturii pacifiste, umanitariste și anti-naționale a înregistrat un ritm și mai viu în primii ani cari au urmat războiului. De sub teascuri au apărut, printre altele, „Civilisation" a lui Duhamel și „Les croix de bois", romanul amar al lui Dorgelès, înrudite, oarecum, ca structură, cu dizolvantele cărți ale unor Ludwig, Renn, Enrich Maria Remarque și E. Gläser, defetiștii scrisului german.

In aceiași epocă, subliniem un alt aspect al literaturii anarhice: *avangardismul,* venit să se stabilească în Franța cu dadaismul și atingând maxima lui erupție odată cu suprarealismul. După ce isbucnise, în 1916, la Zürich, în Elveția, ca produs al spiritului deșănțat și agresiv al unui mănunchi de evrei fugari și de „artiști insurecți" având în frunte pe Tristan Tzara, — școala „dada" a părăsit, după război, „cabaretul Voltaire", din Zürich, transferându-și centrala la Paris, unde se mutau, simultan, și atitudinile de umanitarism și internaționalism ale unei anumite Europe.

La 12 Ianuarie 1921, „revoluția Dada" își publică ultimul manifest „Dada soulève tout", care divulgă, el însuși, adevărata substanță a mișcării insurecte: „revoltă totală până la anarhie, fără degetul pe buze al moralei. Dada știe tot, Dada scuipă tot". Mișcarea dadaistă, condusă la Paris de Tristan Tzara (evreul S. Samyro, pripășit, cândva, și în România) și Paul Eluard, așa cum a fost violent tincturată cu toate atitudinile de ostilitate, negare și frondă, rămâne cea mai fidelă reprezentantă a spiritului judaic în literatură. Prin manifestele, cât și prin periodicele sale „Cannibales" și „Littérature", dadaismul a provocat, în literatura franceză, dezordinea și anarhia, răsturnarea sensurilor artistice și morale, refuzul oricăror norme estetice și instaurarea „inconștientului pur" ca unic regim în poezie și plastică. Tot dadaismul a excitat și apariția celorlalte curente insurecte, în cap cu „suprarealismul" lui André Breton.

La 1 Decembrie 1924, apărea în vitrinele librăriilor din cartierul latin primul număr din revista „La révolution surréaliste", purtând, pe coperta roșie, fraza-manifest a unei „noui declarări a drepturilor omului".

Conducătorii nouei „revoluții literare erau André Breton, Philippe Soupault

și Paul Eluard, fostul dadaist... In jurul acestora și în orbitele cercului creiat, gravitau Louis Aragon, Antonin Artaud, Joseph Delteil, Max Ernst, Max Morisse, Marcel Moll, Pablo Picasso, Benjamin Péret și alții. Pe plan artistic, suprarealismul încerca să se definească drept o „eliberare a subconștientului", sau, după cum se străduia să-l înfățișeze A. Breton drept un „automatism psihic pur prin care se propune a exprima fie verbal, fie prin orice altfel, funcțiunea reală a gândirii". Așa dar, o dictare spontană a gândirii, fără controlul rațiunii și fără nici o barieră estetică sau morală, o strictă limitare la seismografierea stărilor onirice (de vis lucid), o simplă înregistrare a dezordinii din sensibilitatea răvășită și gândirea lipsită de control...

Dar oricâtă dezordine va fi produs în mișcarea literară a vremii și oricâtă confuzie va fi stârnit în rândurile lectorilor, anulând orice valori literare, falsificând emoția, dislocând gândirea poetică și răsturnând adevăratul sens al creației, — suprarealismul nu poate fi reductibil numai la aceste tendințe de anarhizare artistică. In afară de ravagiile provocate în spiritul tinerelor generații de lectori, cărora le injecta gustul dezordinii în artă în locul prudentului gust estetic, suprarealismul a avut încă o misiune, — și aceasta mult mai primejdioasă decât aceia a disoluției literare. El a urmărit, direct, disoluția socială și națională, în folosul *comunismului*, al cărui apendice literar a fost.

Operând, printr'o subtilă și elegantă propagandă, rafinat dozată și difuzată intelectualilor și cititorilor, gruparea suprarealistă — după o serie de camuflări și eschive — a sfârșit prin a se recunoaște sucursală „artistică" a marxismului. Mai abil și mai prudent, André Breton a căutat să ferească atât gruparea cât și publicația ei oficială de o pigmentație comunistă prea vie, menținând — echivoc și strategic — numai formula unei „dialectice poetice a materialismului istoric". Dincolo, însă, de această amabilă și reținută confesiune a unui suprarealism ce se voia numai „dialectică poetică a marxismului", — idolii ideologici ai grupării erau Lenin și Trotzki, iar cele trei vedete suprarealiste, Louis Aragon, P. Naville și Georges Sadoul, militau pe față pentru așezarea „literaturii" și „gândirii" nouei școli sub suzeranitatea comunismului.

In vreme ce Breton încerca un joc de suplețe, Louis Aragon — temperament mai impulsiv și mai puțin ipocrit — se înscria, demonstrativ, în partidul comunist, la invitația lui Henri Barbusse.

Curând, „stările onirice", speculate în poezie, erau depășite de atitudini politice din ce în ce mai violente.

In 1925, suprarealiștii francezi semnau un manifest-protest împotriva războiului. Strigătul lor era : „La révolution d'abord et toujours !" Umbra lui Trotzki și setea lui de „revoluție permanentă" păreau a se proiecta în acest manifest, care demasca, odată mai mult, realele aspirații ale „visătorilor lucizi". Atitudinile „anti-războinice" și „revoluționare" s'au complectat, treptat, prin atitudini anti-fasciste, gruparea suprarealistă fiind una din genezele „Ligii anti-fasciste" de mai târziu. Ori unde și-a întemeiat sucursale și anexe, suprarealismul s'a caracterizat prin grupări de extrema stângă, așa cum au fost, în Belgia, cunoscutul „Front littéraire gauche" și cercul dizident „Rupture", ambele creații suprarealiste, ori cum a fost nu mai puțin cunoscutul „Bulletin international du surréalisme", apărut, succesiv, în Cehoslovacia și Belgia.

Iată cum, la adăpostul poeziei și al artei, unul din cele mai puternice curente insurecte din literatura franceză post-belică nu s'a mulțumit să ia poziție numai

împotriva oricărei ordine estetice și spirituale, dar a pregătit însăși desarticularea Statului și a națiunii franceze.

Dacă însă toată acea producție pacifistă, umanitaristă și anti-națională, gen Barbusse și Henri Guilbeaux, alăturea de ofensiva judaică-dadaistă și de tentativele comunizante ale suprarealismului pot fi, astăzi, privite de toată lumea în funesta lor campanie de disoluție și subminare, iar tragicele lor roade arată acum tuturora toxinele pe care le purtau sub coaje, — ne mai rămân încă unele producții literare, din epoca de după război, care, la rândul lor, și-au adus vinovata contribuție la opera de dazagregare morală și socială a Franței.

Așa, vom aminti seria de esseuri negative, apărute în cele mai mari publicații franceze și datorite unor scriitori cu nume sonore, esseuri în care, permanent, se luxau valorile morale și se provocau fisuri adânci în organizarea națională și socială. Reprezentativă pentru acest fel de speculație eseistică este, desigur, monstruoasa carte a lui Léon Blum asupra lichidării familiei și a oricăror dogme morale, carte de concepție integral judaică, pledând pentru incest și pentru totala ibertate erotică. („Du Mariage", éd. Albin Michel. 1926).

Pe un drum paralel, identificăm, iarăș, marșul victorios al acelei literaturi mediocre, obsedată, pagină cu pagină, de sexualism și de reproducere, cât mai fidelă, a scenelor de alcov. Exhibiții de delir sexual, netămâiate de nici-un strop de artă, trivialități inutile, obsesii patologice de simplu scatolog, au invadat literatura, glorificând obscenitatea nu numai în domeniul romanului — unde recordul îl dețineau scriitori de structura unor Nicolas Ségur, Kessel și Jean de Létraz — dar chiar și în lirică (în cea suprarealistă, în deosebi) unde câțiva priapi secunzi degenerați febricitau sexual și-și expectorau originalitatea în pornografie.

Zeci de pulbicații scatologice — de la revistele pretins umoristice, care rivalizau în desene excitante, și până la revistele cu circulație printre „intelectuali" — sute de romane-standard, construite toate în aceiași technică a minuțioasei analize a delirului sexual, au pervertit, ani de-a rândul, sufletul tineretului și au ținut sub hipnoză erotică o societate lâncedă și deschisă spre frivolități și lubricitate.

In toată această literatură, înfățișată până aici, nu pâlpâia nici-un reflex al sufletului etnic francez. Nimic din sensurile și valorile permanente ale unui neam, nimic din luminile unei specificități naționale creatoare, nici-o umbră de aspirație înaltă, de autentic ideal al unui popor, nu veneau să fecundeze o astfel de literatură, la fel de artificială și degenerată ca și stratul social unde era acceptată și prețuită. O literatură falsificată, orientată dinadins cu totul spre alte puncte cardinale decât ale rassei; o literatură împotriva neamului, o literatură piezișă și perfidă, dușmană spiritului etnic însuși.

Dincolo de o asemenea artă, în care nu-și întâlnea decât o imagină diformată, schingiuită, falsificată, sau — și mai bine spus — *substituită,* adevăratul suflet francez rămânea izolat, în mari și dramatice tristeți de singurătate.

Chiar și acolo unde arta se menținea la o apenină altitudine de noblețe, cu steme albastre deasupra, ferită de diformări și tendințe ostentative se cultiva, din nefericire, recea voluptate a refugiului în turnul de fildeș, claustrarea artei, hermetizarea scriitorului, excesul de individualism și de refuz de participare la viața neamului. Așa a fost, de pildă, întreaga succesiune de romane de pură introspecție, unde totul se reducea la un simplu cosmos interior, vizitat, cu eleganță și rafinament, de scriitor în cele mai mărunte nebuloase, dar străin întru totul de realitățile vii ale unui neam și ale unei țări întregi ; așa a fost, iarăș, lirica hermetică, unde stalactitele

dominau, cu voluptuosul lor frig, virtuozitățile și speculațiile technice, dar unde nu răsbeau nici-un fior din inima Țării și nici-o cadență din marșul vr'unui ideal național...

Scriitorul frigid și însingurat, conservând ostroavele claustre și anulând, în arta lui, orice semnificație a patriei...

Și, ca să conchidem: în epoca artistică franceză, cuprinsă între războiul mondial și recentul dezastru, primatul nu a fost acela al unei literaturi țâșnită din esențele superioare ale rassei, ci acela al unei literaturi dizolvante, ridicată împotriva neamului.

Printr'o astfel de literatură — oricum a fost să se prezinte ea: de-a-dreptul anti-națională prin aspectele ei de pretins pacifism, umanitarism sau internaționalism, comunizantă prin tendințele unor anumite sucursale de „dialectică poetică a materialismului istoric", deșănțată prin produsele ei scatologice și patologice, insurectă și judaică, — dislocând valorile spirituale, provocând confuzia și derutând gustul artistic prin curentele de avangardă, — sau numai hermetică, prin izolarea scriitorului lipsit de orice comprehensiune pentru frământările și năzuințele etnice, — **s'a ajuns la cele mai funeste consecințe.**

Fenomenului de alterare a simțului artistic i-au urmat fenomenele de judaizare și degenerescență a literaturii, de corupere și intoxicare a sufletelor și moravurilor, complectate de gravul proces de desnaționalizare în care luneca spiritul negativist, ostil recunoașterii oricărui sens național.

Ar fi inutil să încercăm să vedem sau să interpretăm altfel. Lucrurile sunt prea limpezi pentru ca o *anumită critică* să mai cuteze a le escamota, a le nega sau a le împrumuta alte semnificații, culese din diverse planete. Va trebui să recunoaștem cu toții că societatea franceză s'a găsit în fața unei literaturi dizolvante, maceratoare.

Această literatură a întronat, în conștiințe, scepticismul; a sfărâmat încrederea în valorile naționale și spirituale ale patriei. A adâncit lipsa de aderență la un ideal colectiv etnic și a întărit concepția că orice valoare sau ordine națională e perimată și ridiculă. A sădit, în suflet, jena de-a se simți patriot, teama de-a nu fi socotit anacronic pentru credința în destinul și în adevărul permanent al neamului. A agravat spiritul de singularizare și, părăsind orice ancoră înfiptă în realitățile etnice, a stimulat individualismul și bolnava voluptate de-a se simți simplu locuitor în spațiul interplanetar, întemeind, astfel o categorie de cetățeni castrați și incolori ai unei vagi republici aeriene...

A imprimat, unei întregi societăți, sentimentul descompunerii, al oboselii, al deprimării, călăuzind-o, fatal, spre unicul refugiu al plăcerilor, al viciului și al recei beții a stupefiantelor (literatura lui Cocteau).

A îmbolnăvit și a îmbătrânit, prematur, tineretul, dându-i impresia de-a avea suflete prea complexe, prea rafinate, prea obosite, prea blazate pentru a mai hrăni un ideal, și ținându-l, în continuu, sub sugestia desfrânărilor sexuale.

Rezumând: a minat și a otrăvit patria. Astăzi când Franța sănătoasă a mareșalului Pétain trăiește dureros, în suflete toate greșelile și răspunderile unui trecut cancerat, condamnându-le vehement — această literatură toxică, având partea ei de colaborare la sfâșietoarea catastrofă a unei națiuni scapă sancțiunilor și rămâne zâmbitoare și senină...

Nu poate, însă, nimeni să tăgăduiască temeinicia unui rechizitoriu împotriva ei.

GÂNDIREA

ANUL XXI Nr. 8 OCTOMBRIE 1942

S U M A R U L:

CÂNTAREA ROMÂNIEI

IDEI, OAMENI, FAPTE

CRONICA LITERARĂ

CRONICA DRAMATICĂ

CRONICA MĂRUNTĂ

EXEMPLARUL 40 LEI